

Budynek obecnej Biblioteki Głównej (ul. Powroźnicza 2) od strony ogrodu (zachodniej), 1988 r.

Zagadkowa willa w krakowskich Dębnikach

Krakowski „Czas” we wtorkowym wydaniu z 4 października 1892 roku w Kronice odnotował „Ślub. W sobotę o godz. 6 wieczorem w kościele N.P. Maryi O. Waćław, kapucyn, w asystencji duchowieństwa, pobłogosławił związek małżeński p. Wincentego Józefa Maryana Kirchmayera z Krzesławic, z panną Beatą Matejkówną, córką mistrza Jana i Joanny z Giebułtowskich Matejków”^[1].

Beata Joanna Albina Matejkówna, córka Jana i Teodory z Giebułtowskich Matejków urodziła się 1 marca 1869 roku (ochrzczona 11 maja) w kamienicy przy ul. Krupniczej 5 (wówczas nr 16 w Dzielnicy IV)^[2], niebawem rodzina przeniosła się do rodzinnej kamienicy Matejków przy ulicy Floriańskiej 41 (wówczas nr 363 w Dzielnicy I), gdzie Beata wychowywała się z trójką rodzeństwa – siostrą Heleną i braćmi Tadeuszem i Jerzym. Nauczycielką domową dzieci była Francuzka Eliza Demousseaux, następnie wychowawczynią Emilia Oksza Witoszińska^[3]. Potem siostry uzupełniały wykształcenie, uczestnicząc w wykładach w ramach Wyższych Kursów dla Kobiet Adriana Baranieckiego^[4]. Helena w czerwcu 1891 roku wyszła

[1] „Czas” 1892, nr 227 (4 X), s. 2. Akt małżeństwa zawartego 1 X 1892 r. został odnotowany w księdze małżeństw parafii w Pleszowie.

[2] ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/48, nr 56, s. 260–261; Spis ludności miasta Krakowa z r. 1870, sygn. 29/86/6, s. 579–580.

[3] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1880, sygn. 29/87/6, s. 561; Spis ludności miasta Krakowa z r. 1890, sygn. 29/88/8, s. 563.

[4] M. Szypowska, *Jan Matejko wszystkim znany*, Warszawa 1977, s. 214. W spisach uczennic wymieniona jest tylko Helena Matejkówna w latach 1883/1884, 1884/1885, 1885/1886 (ANK, Kursa Wyższe dla kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie, sygn. 29/486/1, s. 373, 995, 1003, 1056, 1094, 1127, 1131).

za mąż za malarza Józefa Unierzyskiego, Beata zaręczona za zgodą matki z sąsiadem Władysławem Rauszem, architektem, wobec sprzeciwu ojca zaręczyny zerwała^[5].

Wincenty Józef Marian Kirchmayer, syn Juliana i Zenobii ze Stanowskich Kirchmayerów, urodził się 28 marca 1866 roku (ochrzczony 31 marca) w dworze w Krzesławicach koło Krakowa od dawna należącym do rodziny Kirchmayerów^[6]. Po śmierci Juliana w 1874 roku Kirchmayerowie sprzedali majątek krzesławicki – dworek z częścią gruntu kupił w 1876 roku Jan Matejko za pieniądze uzyskane ze sprzedaży obrazu *Stefan Batory pod Pskowem*^[7]. Wincenty Kirchmayer został zatrudniony przez wujka w należącym nadal do rodziny młynie wodnym na Dłubni w Krzesławicach, wiosną 1892 roku poznał Beatę Matejkównę – albo na balu, albo w domu przy młynie, w którym zamieszkała jego matka, w lipcu w Krzesławicach odbyły się zaręczyny^[8], a 1 października 1892 roku ślub. Jan Matejko zmarł 1 listopada 1893 roku. Z dokumentacji postępowania spadkowego zakończonego w 1895 roku wiemy, że Beata, podobnie jak jej siostra Helena, w posagu otrzymała 16 500 zł^[9].

Beata i Wincenty Kirchmayerowie po ślubie prawdopodobnie zamieszkali w dworku w Krzesławicach, w każdym razie mieszkali tam w styczniu 1894 roku^[10], ale niebawem przenieśli się do Krakowa, do mieszkania przy ul. Siemiradzkiego 8^[11], gdzie 28 kwietnia 1894 roku urodziła się córka Janina^[12]. Kolejne dziecko – syn Adam – także urodziło się w Krakowie, 30 marca 1897 roku w kamienicy przy ul. Granicznej 1^[13] (Janinę i Adama ochrzczono 4 września 1897 roku).

Beata Kirchmayerowa okazała się kobietą nowoczesną i przedsiębiorczą, postanowiła zainwestować posiadane fundusze, ale dlaczego wybrała Dębniki, wówczas

[5] M. Szypowska, *Jan Matejko*, dz. cyt., s. 387.

[6] ANK, Mikrofilmy akt metrykalnych parafii w Pleszowie, księga chrztów 1864–1873, rok 1866, nr 2; K. Kardas, *Kirchmayerowie, wpływowa familia krakowska*, „Rocznik Krakowski” 87: 2021, s. 136–138.

[7] M. Szypowska, *Jan Matejko*, dz. cyt., s. 282; B. Lesiak-Przybył, A. Warzecha, *Materiały związane z osobą Jana Matejki przechowywane w Archiwum Narodowym w Krakowie. Przewodnik*, Kraków 2021, nr 63, 66.

[8] J. Zinkow, *Krakowskie przedmieścia. Obywatelka Dębnik – Beata z Matejków*, „Echo Krakowa” 1996, nr 46, (5 marca), s. 8; A. Grochowska, *Literacki przewodnik po Nowej Hucie*, Kraków 2019, s. 173; K. Lenczowska, *Artysta rodzinny*, „Głos – Tygodnik Nowohucki”, 4 czerwca 2015, http://www.glos-tn.krakow.pl/print.php?type=N&item_id=1337 (dostęp: 14.08.2023).

[9] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/863, s. 6153.

[10] ANK, Akta notariusza Karola Rudolphi'ego w Krakowie, sygn. 29/893/27, l. rep. 13434.

[11] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, Akta firmowe Fabryka pieców kaflowych Spółka II 202, sygn. 29/1989/20778, s. 175; Akta notariusza Karola Rudolphi'ego w Krakowie, sygn. 29/893/30, l. rep. 14627.

[12] ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/54, s. 200–201, nr 152.

[13] Tamże, nr 153.

jeszcze będące samodzielną gminą wiejską (włączone do Krakowa w 1910 r.)^[14]? Chociaż po zbudowaniu w 1888 roku mostu łączącego z Krakowem wyjątkowo wzrosło zainteresowanie tym terenem, powstawało wiele kamienic czynszowych i eleganckich podmiejskich willi^[15], to jednak pamiętamy, że Aniela Dulcka, bohaterka dramatu Gabrieli Zapolskiej, w krakowskiej adaptacji mówi ze zgrozą „jak się to rozniesie po ulicy, to chyba dom sprzedać i wynieść się na Dębniaki albo na Krowodrzę”^[16].

Brat męża Adam Kirchmayer (1864–1935) po studiach w Wiedniu pracował za granicą w firmach handlowych, a powróciwszy do Krakowa zapewne wykorzystywał zdobyte doświadczenie i zwrócił uwagę na funkcjonującą od lat 70. XIX wieku w Dębnikach fabrykę kafli. Początkowo należąca do Henryka Żychonia, z czasem stała się częścią działającej od 1889 roku spółki Józefa Niedźwieckiego i Józefa Pokutyńskiego, produkującej dachówki i kafle. W 1894 roku ze spółki wystąpił Pokutyński i wówczas udziały w spółce kupili Beata Kirchmayerowa i Adam Kirchmayer. W 1898 roku, po śmierci Józefa Niedźwieckiego, Kirchmayerowa kupiła od spadkobierców jego udziały, jednak firmą zarządzał Adam Kirchmayer i to jego zasługą była produkcja wyrobów ceramicznych o wysokim poziomie artystycznym na początku XX wieku^[17].

W styczniu 1894 roku, wchodząc do spółki z Niedźwieckim, Kirchmayerowie wspólnie kupili 1/3 nieruchomości stanowiących fabrykę w Dębnikach (lwh 67, 119, 144) płacąc za nie 11666 złr 70 ct (5666 złr 70 ct to długi hipoteczne, J. Pokutyński otrzymał 6500 złr, J. Niedźwiecki 3000 złr)^[18]. Beata Kirchmayerowa w czerwcu

[14] M. Klimas, B. Lesiak-Przybył, A. Sokół, *Wielki Kraków. Rozszerzenie granic miasta w latach 1910–1915. Wybrane materiały ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie*, Kraków 2010, s. 95–106; *Poczet sołtysów, wójtów i burmistrzów miast, jurydyk, wsi i gmin przyłączonych do Krakowa do 1915 roku*, red. B. Kasprzyk, Kraków 2013, s. 798–801.

[15] B. Heksel, *Gmina Dębniaki w dobie autonomii galicyjskiej 1867–1910*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2016, z. 34, s. 60.

[16] G. Zapolska, *Utwory dramatyczne*, t. IV, *Moralność Pani Dulskiej. Tragikomedia kołtuńska w 3-ch aktach*, Warszawa 1923, s. 96.

[17] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, Akta firmowe Fabryka pieców kaflowych Spółka II 202, sygn. 29/1989/20778; B. Kołodziejowa, *Fabryka fajansów J. Niedźwiecki i ska w Dębnikach pod Krakowem (1900–1910)*, „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 4: 1973, s. 5–46; B. Kołodziejowa, *Ceramika krakowska I poł. XX w.*, „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 14: 1991, s. 121–131; B. Kostuch, *Krakowskie fabryki kafli w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2011, z. 29, s. 235–237; B. Kostuch, *Kilka faktów z historii fabryki fajansów na Dębnikach w Krakowie*, „Spotkania z Zabytkami. Miesięcznik Popularnonaukowy” 2011, nr 1–2, s. 28–32; J.T. Nowak, *Wokół Rynku Dębnickiego*, Kraków 2016, s. 59–67; Z. Weiss, K. Łomnicka, *Konstanty Laszczyka*, Kraków 2017, s. 209–213; K. Łomnicka, *Ceramika z krakowskich Dębnik*, Portal Sztuki Piękne, 2021, <https://sztukipiekne.pl/ceramika-z-krakowskich-debnik/> (dostęp: 27.02.2023).

[18] ANK, Akta notariusza Karola Rudolphi’ego w Krakowie, sygn. 29/893/27, l. rep. 13434.

1894 roku kupiła od Władysława Komorowskiego nieruchomość wydzieloną z realności lwh 16 w Dębnikach – były to parcele nr 36/1 (pastwisko i parcela) i 38/2 (rola) za 3000 złr^[19], które stały się częścią realności lwh 144^[20]. W kwietniu 1896 roku Kirchmayerowa wydzieliła z parceli gruntowej 38/2 w realności lwh 144 dwie działki (nr 38/7, 38/8), które sprzedawała (każda w cenie 225 złr) mieszkańcom Półwsia Zwierzynieckiego: Marcelinie Reicherowej, żonie urzędnika krakowskiego Magistratu, oraz Stanisławowi Skalskiemu, majstrowi murarskiemu, i jego żonie Marii^[21].

W dniu 6 listopada 1896 roku Stanisław i Marianna z Zemlów Zielińscy oraz Józef Zemla sprzedali nieruchomość lwh 184 w Dębnikach (parcela gruntowa 49/2 roli według zapisów miała mieć 570 sążni, jednak przeprowadzony obmiar wykazał 550 sążni) za 2750 złr Efroimowi Grünbergowi, przemysłowcowi w Krakowie (ul. Starowiślna 38) i Izaakowi Reichowi, majstrowi blacharskiemu w Krakowie (ul. Dietla 64)^[22]. Nowi właściciele niebawem, bo 20 grudnia 1896 roku sprzedali nieruchomość lwh 184 oraz 1/3 realności lwh 6 Beacie Kirchmayerowej za 3000 złr^[23]. W maju 1897 roku Kirchmayerowa pod zastaw tej nieruchomości pożyczyla w Powiatowej Kasie Oszczędności w Krakowie 8000 złr na 45 lat, załączając dokument datowany 11 maja 1897 roku „Zwierzchność gminy Dębniiki niniejszym poświadcza, iż na parceli gruntowej N 49/2 lwh 184 w Dębnikach stanowiący został nowo wymurowany dom parterowy, którego numerem konskrypcyjnym 136 (stotrzydzieściszczę) oznaczony został”^[24].

Tak właśnie rozpoczęła się historia budynku przy ul. Powroźniczej 2 w Krakowie określanego jako „przykład dawnej willowo-dworkowej zabudowy podmiejskiej wsi Dębniiki”, wpisanego w 1991 roku do Rejestru Zabytków Krakowa^[25]. Wokół dziejów nieruchomości należącej do Beaty Kirchmayerowej powstało kilka legend, wynikających zapewne z faktu, że kiedy zdecydowała się zainwestować w fabrykę i nieruchomość w Dębnikach, miejscowość chociaż leżąca niedaleko za Wisłą, nie była jeszcze częścią Krakowa – dopiero po wcieleniu w 1910 roku w granice

[19] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1885, s. 111, 112; Akta notariusza Karola Rudolphi'ego w Krakowie, sygn. 29/893/30, l. rep. 14627.

[20] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1323, s. 155; 29/465/1324, s. 561–562.

[21] ANK, Akta notariusza Wacława Adamskiego w Podgórzcu, sygn. 29/907/30, l. rep. 14704, 14705.

[22] Tamże, l. rep. 15263.

[23] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1892, s. 447; 29/465/1325, s. 49–50.

[24] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1893, s. 348, 349.

[25] Nr rej. A-88, decyzja Państwowego Urzędu Ochrony Zabytków – Oddział w Krakowie z 23.05.1991 r. (*Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Kraków*, Warszawa 2007, s. 279, nr 2750).

Wielkiego Krakowa została włączona w system administracji miasta, dlatego teczka budynku prowadzona przez urzędników Budownictwa Miejskiego w Krakowie, opisana „Dz. XI, L.s. 136”^[26] nie zawiera dokumentacji dotyczącej powstania obiektu. Urzędowa korespondencja rozpoczyna się dopiero w 1921 roku, ale urzędnicy zanotowali ołówkiem na obwolicie „Wybud. 1902 r. – willa”. W teczce zostało umieszczone urzędowe pismo do Franciszki Kirchmayerowej (właścicielki realności l. kat. 11. w dzielnicy XI Dębniki) z 27 września 1910 roku zatwierdzające plany budowy oranżerii, na piśmie urzędnik dopisał przy adresie ołówkiem „br. Hagen”, co oznacza, że pismo dot. willi przy ul. Tynieckiej 7, która po

Dawna willa B. Matejkówny jako przedszkole bądź żłobek, widok od strony ogrodu, 1982 r.

[26] ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM, ul. Konopnickiej 15, F. 411a.

śmierci Franciszki Kirchmayer (1838–1911) stała się własnością jej siostrzenicy Marii (córka Euzebiei Kirchmayer i Adam Łosia), żony barona Stanisława Hagen-Schwerin^[27]. Jednakże na podstawie tego dokumentu, błędnie włożonego do teczek przez urzędnika (zapewne ze względu na zbieżność nazwisk) badacze uznawali, że willa była własnością Franciszki Kirchmayer. W niekompletnie zachowanej dokumentacji zarządu gminy Dębniiki znajduje się korespondencja ws. wniosku Franciszki Kirchmayer z 17 października 1900 roku o pozwolenie na budowę domu parterowego pod nadzorem architekta Aleksandra Biborskiego – w końcu stycznia 1901 roku budynek był gotowy, urząd nadał mu nr 10^[28]. Teoretycznie można łączyć te informacje z willą przy ul. Powroźniczej, jednak na pliku dokumentacji urzędnicy zanotowali „bud. oficyna”, co prawdopodobnie oznacza, że mowa o osobnym budynku mieszkalno-gospodarczym, tzw. domu ogrodnika, który powstał po południowej stronie rezydencji Franciszki Kirchmayer przy ul. Tynieckiej.

Powyższe ustalenia pokazują jednak, że budowa domu w ciągu kilku miesięcy, także zimowych, była wówczas normą, w związku z tym powstanie do początków maja 1897 roku domu dla rodziny Kirchmayerów na działce zakupionej w końcu grudnia 1896 roku jest możliwe. W aktach urzędu Budownictwa Miejskiego w Krakowie zachowała się dokumentacja „spisu domów w gminach i obszarach dworskich do Krakowa przyłączonych” dla gminy Dębniiki – w kwestionariuszu wypełnionym w kwietniu 1910 roku dla budynku ul. Bartosza Głowackiego – Marii Konopnickiej 7 (liczba spisowa 136) należącego do Beaty Kirchmayer zaznaczono (pole wyboru), że dom zbudowano przed 1900 roku^[29]. Dodatkowym utrudnieniem dla badaczy dziejów dworku jest numeracja budynku, zmieniająca się, podobnie jak nazwa ulicy, w związku z procesem włączania Dębniiki do Krakowa. W notarialnych umowach kupna-sprzedaży w 1896 roku posługiwano się liczbą wykazu hipotecznego nieruchomości (lwh) 184 w gminie katastralnej Dębniiki. W gminie Dębniiki w 1909 roku była to nieruchomość nr 136 (ul. Konopnickiej 5) – numerem 136 posługiwano się do 1917 roku, w 1914 roku sprecyzowano jedynie, że nr 136 staje się liczbą spisową, zaś liczbą wykazu hipotecznego jest 184^[30]. We wspomnianym „spisie domów

[27] Wincenty Antoni Kirchmayer (1791–1857), kupiec i bankier, w 1850 r. zakupił znajdujące się na Dębniikach folwark Paulinów ze Skałki oraz dwór wikariuszy katedralnych. Nieruchomości te zapisał córkom: większą część z pałacykiem (ul. Tyniecka 39) otrzymała Euzebia, żona hr. Adama Łosia; dawny dworek wikariuszy (ul. Tyniecka 7) stał się własnością Franciszki (Ł. Komornicka, *Willa pod Minerwą. Historia domu rodziny Komornickich na krakowskich Dębniikach*, Biblioteka Tradycji nr 76, Kraków 2015, s. 17–32).

[28] ANK, Gmina Dębniiki, sygn. 29/66/23, s. 225–250.

[29] ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM SRB 312, s. 465–468.

[30] ANK, Gmina Dębniiki, sygn. 29/66/15, s. 4, 23, 34 (Wykaz domów w Dębniikach z oznaczeniem nazw ulic oraz ze zmianą liczb spisowych i orientacyjnych sporządzony w 1909 r.); *Krakowska księga adresowa. Wielki Kraków 1908*, Rocznik IV, red. J. Knapik, s. 213; *Stefana Mikulskiego*

w gminach i obszarach dworskich do Krakowa przyłączonych” z 1910 roku dla domu liczba spisowa 136 w gminie Dębniaki wpisano ulica Bartosza Głowackiego – Konopnickiej 7^[31]. W spisie ludności miasta Krakowa z 1910 roku wpisano dla dworku adres ul. Bartosza Głowackiego 7^[32]. W sierpniu 1912 roku ulicą Bartosza Głowackiego stała się nowa uliczka na Łobzowie, a dawna ulica Słowackiego w Dębnikach (odcinek od ul. Barskiej do ul. Konopnickiej) otrzymała nazwę ul. Powroźnicza^[33]. W 1919 roku nastąpiła zmiana numeracji domów w Dębnikach – dworkowi nadano nr porządkowy 15 na ulicy M. Konopnickiej (nr spisowy 136) oraz nr porządkowy 2, 4 – ogród (nr spisowy 136) na ulicy Powroźniczej^[34]. W spisie ludności miasta Krakowa z 1921 roku wpisano adres ul. Konopnickiej nr orientacyjny 7, nr konskrypcyjny 136^[35]. W latach 20. XX w. używano numerów 7 i 15 dla ulicy Konopnickiej – w księdze adresowej miasta Krakowa z 1926 roku zostało wyjaśnione, że 15 jest liczbą porządkową (orientacyjną), 7 dawną liczbą porządkową, 136 liczbą spisową (konskrypcyjną), 184 liczbą wykazu hipotecznego (od 1932 roku nowa liczba wykazu hipotecznego – 122)^[36]. W 1932 roku używano adresu ul. Powroźnicza 2^[37], w latach 30. XX w. a także po 1945 roku był to zasadniczy adres posesji, chociaż pojawia się w dokumentach także ul. Konopnickiej 15.

Kirchmayerowie prawdopodobnie już w 1897 roku zamieszkali w dębnickim dworku, potwierdza to zapis w akcie notarialnym z listopada 1898 roku^[38], a także

wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa, stoł. król. miasta Lwowa i król. woln. miasta Podgórze, Rocznik V, Rok 1909, s. 80; *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. miasta Podgórze*, Rocznik VI, Rok 1910, s. 82; *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. miasta Podgórze*, Rocznik VII, Rok 1912, s. 112; *Kalendarz Krakowski Józefa Czecha na rok 1912*, s. 96*, 101*; *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta wielkiego Krakowa i król. woln. miasta Podgórze*, Rocznik IX, Rok 1914, s. 378, 382 (w opisie wykazu realności w gminach przyłączonych zamieniono liczbę spisową z liczbą wykazu hipotecznego); *Kalendarz Krakowski Józefa Czecha na rok 1917*, s. 59*.

[31] ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM SRB 312, s. 465.

[32] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910, sygn. 29/90/20, nr 1.

[33] „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1912, nr 8, s. 96, 98; *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta wielkiego Krakowa i król. woln. miasta Podgórze*, Rocznik IX, Rok 1914, s. 25.

[34] „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1919, nr 4, s. 72; nr 7, s. 113.

[35] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921, sygn. 29/91/16, nr 488.

[36] ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM, ul. Konopnickiej 15, F. 411a; *Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926*, s. 1*, 52*, 93*; *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskiem według stanu z dnia 1 stycznia 1929*, s. 50.

[37] *Księga adresowa miasta Krakowa i województwa krakowskiego 1932*, s. 53, 94.

[38] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, Akta firmowe Fabryka pieców kaflowych Spółka II 202, sygn. 29/1989/20778, s. 242, 243, 246.

brak wpisu dotyczącego Wincentego i Beaty Kirchmayerów w spisie ludności miasta Krakowa sporządzonym w 1900 roku^[39]. W grudniu 1901 roku urodziła się ich córka Maria Franciszka – w akcie chrztu z listopada 1904 roku w podgórskiej parafii wpisano adres Dębni, ul. Konopnickiej^[40].

Mąż Beaty – Wincenty Kirchmayer w 1905 roku przebywał w domu zdrowia dla umysłowo chorych dra Karola Żuławskiego przy ul. Długiej 82^[41], w 1908 roku w Domu Ubogich Fundacji Helclów (ul. Helclów 2)^[42], gdzie zmarł 30 kwietnia 1908 roku^[43].

Według spisu ludności z 1910 roku^[44] w dębnickim dworku mieszkali: Beata Kirchmayer, właścicielka realności, wdowa (ur. 8.03.1871 w Krakowie), córki: Janina (ur. 28.04.1894 w Krakowie) i Maria (ur. 3.12.1901 w Krakowie); Maria Wojtan, kucharka (ur. 6.01.1855 w Górnej Wsi, pow. Myślenice); Maria Bocheńska, pokojowa (ur. 1.05.1876 w Czchowie, pow. Brzesko); Franciszek Polus, dozorca domu (ur. 2.07.1846 w Myślenicach). Syn Kirchmayerów – Adam Józef Altkirchen-Kirchmayer, uczeń gimnazjum, mieszkał wówczas w Krakowie na stacji w kamienicy przy ul. Staszica 14^[45].

Niestety od 1910 roku, być może na skutek włączenia Dębni do Krakowa, w fabryce, mimo odnoszonych sukcesów, zamknięto ze względu na wysokie koszty produkcji dział ceramiki artystycznej, wytwarzano już tylko piec i kafle. W 1919 roku Kirchmayerowie występują jako właściciele nieruchomości stanowiących fabrykę (lwh 67, 119, 144; nr 12, 14, 16, 18, 20, 22 na ulicy Barskiej oraz nr 5, 7, 9, 11 przy ulicy Zduńskiej, dawniej Kaflarskiej)^[46], jednak wówczas prawdopodobnie fabryka zaprzestała już działalności, chociaż oficjalnie została wykreślona z rejestru handlowego dopiero w 1936 roku^[47]. Nieruchomość i zabudowania fabryczne

[39] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1900, sygn. 29/89/24 Indeks litera K.

[40] ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Józefa w Podgórzu, sygn. 29/1470/105, s. 271, nr 74.

[41] *Księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. Miasta Podgórze*, Rocznik I, Rok 1905, s. 87, 285, LXXXII.

[42] *Krakowska księga adresowa. Wielki Kraków 1908*, Rocznik IV, red. J. Knapik, s. 213; *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa, Stoł. król. miasta Lwowa, król. woln. Miasta Podgórze*, Rocznik V, Rok 1909, s. 80 (błędnie wpisano imię Walenty).

[43] ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/88, nr 900; Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Floriana w Krakowie, Kapelania Helclów, sygn. 29/326/202, nr 23; C.K. Sąd Powiatowy Cywilny w Krakowie, sygn. 29/443/2491.

[44] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910, sygn. 29/90/20, nr 1–4.

[45] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910, sygn. 29/90/7, nr 2323.

[46] „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1919, nr 1, s. 6; nr 4, s. 74; *Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926*, s. 5*.

[47] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, Akta firmowe Fabryka pieców kaflowych Spółka II 202, sygn. 29/1989/20778, s. 325–365.

zostały sprzedane 12 lutego 1920 roku^[48] Fabryce samochodów „Automotor” sp. akc. we Lwowie, która otworzyła przy ul. Barskiej filię, działającą w latach 1921–1925^[49]. W styczniu 1926 roku władze miasta Krakowa odkupiły nieruchomość „posiadającą halę na pomieszczenie kilkudziesięciu samochodów, warsztaty mechaniczne o popędzie elektrycznym, magazyny, budynki administracyjne i.t.p.” – powstał Miejski Park Samochodowy^[50].

Beata Kirchmayerowa kontraktem zawartym 7 grudnia 1920 roku sprzedała nieruchomość przy ul. Konopnickiej 7 w Dębnikach, obejmującą willę parterową wraz z okalającym ją i ogrodzonym ogrodem, inżynierowi Piotrowi Królowi z Krakowa (ul. Karmelicka 57) za 1 milion marek polskich^[51]. W kontrakcie zapisano, że Kirchmayerowa wynajmuje willę od nowego właściciela do 31 kwietnia 1921 roku

Elewacja boczna południowa, 1988 r.

[48] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1323, s. 628–629; sygn. 29/465/1324, s. 362.

[49] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, Akta firmowe Fabryka samochodów Automotor B I 230, sygn. 29/1989/20999; „Szczutek. Tygodnik satyryczno-polityczny” 1921, nr 24 (sportowy), (9 czerwca); *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów według stanu z dnia 31 grudnia 1924*, s. 3, 15; „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1925, nr 199, (22 lipca); *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa*, Rocznik X, Rok 1925, s. 416, 510; *Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926*, s. 82a, 83a.

[50] „Dziennik Rozporządzeń Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1926, nr 11, s. 206; *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów wraz z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskim, według stanu z dnia 31 grudnia 1929*, s. 59.

[51] ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1022, nr 6116/20; 29/465/1325, s. 50.

i prawdopodobnie wówczas wyjechała z córką Marią do Bydgoszczy, gdzie mieszkały w kamienicy przy ul. Kołłątaja 2^[52]. Beata Kirchmayer zmarła jednak w Krakowie, w Klinice Chorób Wewnętrznych przy ul. Kopernika, 14 lutego 1926 roku. Jako adres zamieszkania w rejestrze zgonów prowadzonym przez krakowski Urząd Zdrowia odnotowano „Kraków, ul. Krasieńskiego 18”^[53], prawdopodobnie jednak wpisano błędny numer domu, bowiem księga adresowa z 1926 roku nie notuje takiej posesji – pod tym adresem, na parceli należącej do miasta, dopiero w 1929 roku powstanie siedziba Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Urzędników Gminy stoł. król. miasta Krakowa. Nekrolog ukazał się w „Czasie” 17 lutego 1926 roku (nr 38), została pochowana w grobowcu Jana Matejki na Cmentarzu Rakowickim.

Piotr Król wiosną 1921 roku przeprowadził modernizację instalacji wodociągowej i kanalizacji w willi przy ul. Konopnickiej, w 1925 roku zbudował garaż na samochód, w latach 1932–1933 planowane były kolejne prace remontowe^[54]. Według spisu ludności z 1921 roku^[55] w budynku mieszkali: Piotr Król, inżynier (ur. w 1879 roku w Busku, pow. Stopnica, od 1900 roku na stałe w Krakowie), żona Maria (ur. w 1889 roku w Busku), ich córki: Maria (ur. w 1906 roku w Krakowie) i Anna (ur. w 1908 roku w Krakowie); Zelma Kamińska, gospodyni domu (ur. w 1895 roku w Krakowie, wdowa); Maria Lembas, kucharka (ur. w 1871 roku w Swoszowicach, pow. Podgórze, panna); Józef Pitula, dozorca domu (ur. w 1900 roku w Górach, pow. Pińczów, kawaler); Stanisława Siwak, służąca (ur. w 1888 roku w Krakowie, panna). Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne inżyniera Piotra Króla i Mieczysława Frylinga działało od 1913 roku (zlikwidowane w 1920 roku)^[56], miało siedzibę w kamienicy przy ul. Wiślniej 1 (narożna z ul. św. Anny)^[57]. W 1918 roku Piotr Król założył własne Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne (zlikwidowane

[52] Beata Kirchmayer, wdowa, jest wymieniana w księdze adresowej Bydgoszczy od 1922 r., Maria Kirchmayer od 1923 r. do 1926 r., a także w 1928 r., co świadczy o przepisaniu danych bez weryfikacji (W. Weber, *Adresy miasta Bydgoszczy na rok 1922*, Bydgoszcz 1923, s. 314; na rok 1923, s. 155; na rok 1925, s. 134; na rok 1926, s. 153; W. Weber, *Księżka adresowa miasta Bydgoszczy 1928*, Bydgoszcz 1928, s. 171).

[53] ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/180, nr 430. W aktach metrykalnych parafii św. Mikołaja wpisano al. Krasieńskiego bez numeru (ANK, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Mikołaja i szpitala św. Łazarza w Krakowie, sygn. 29/329/352, s. 703, nr 69).

[54] ANK, Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM, ul. Konopnickiej 15, F. 411a.

[55] ANK, Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921, sygn. 29/91/16, nr 488–492.

[56] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, sygn. 29/1989/18284.

[57] *Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta wielkiego Krakowa i król. woln. miasta Podgórze*, Rocznik IX, Rok 1914, s. 412 (Firmy pojedyncze i spółki handlowe); „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1919, nr 5, s. 90 (Wykaz majstrów budowlanych w Krakowie na r. 1919 – Instalatorzy przewodów elektrycznych); „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1921, nr 8, s. 80 (Wykaz majstrów budowlanych w Krakowie na rok 1921 – Instalatorzy przewodów elektrycznych).

w 1936 roku)^[58], którego siedziba mieściła się w kamienicy przy ul. Wiślniej 2 (narożna Rynku Głównego), warsztaty znajdowały się przy ul. Tarłowskiej 12^[59]. W reklamach informowano „firma wykonuje wszelkiego rodzaju urządzenia elektryczne, jak budowy central dla miast i miasteczek, dla dworów i pałaców, wszelkie instalacje domów i poszczególnych mieszkań do łączenia z siecią miejską, wszelkie elektryczne przenoszenie siły, wyciągi elektryczne, sygnalizację, telefony, gromochrony itp. Firma utrzymuje stale

Dawny dworek jako siedziba Podgórskiej Biblioteki Publicznej, widok od strony wschodniej (ul. M. Kopnickiej), 1998 r., fot. Krzysztof Jakubowski

[58] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, sygn. 29/1989/18369.

[59] *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów według stanu z dnia 31 grudnia 1924*, s. 31; *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskim według stanu z dnia 1 stycznia 1929*, s. 50.

Biblioteka Główna po remoncie, 2020 r.,
fot. z archiwum Biblioteki Kraków

na składzie: świeczniki, żarówki i wszelkie materiały elektrotechniczne etc. etc. Porady techniczne i kosztorysy na żądanie. Firma wykonała szereg pierwszorzędnych urządzeń w kraju”^[60]. Inżynier Piotr Król brał udział w pierwszym Zjeździe Elektrotechników Polskich w czerwcu 1919 roku w Warszawie, podczas którego przedstawił problemy dotyczące zakupu materiałów elektrotechnicznych^[61]. W 1922 roku zaangażował się (jako skarbnik) w prace komitetu powołanego w celu

[60] „Przegląd Elektrotechniczny. Miesięcznik poświęcony wiedzy elektrotechnicznej, sprawom przemysłu i elektryfikacji” 1: 1919, nr 2 (czerwiec), s. 6; „Przegląd Elektrotechniczny. Organ Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich” 10: 1928, z. 17 (wrzesień); *Teatr Miejski im. Jul. Słowackiego w Krakowie pod dyr. Teofila Trzcńskiego Sezon 1930–31*.

[61] „Przegląd Elektrotechniczny. Miesięcznik poświęcony wiedzy elektrotechnicznej, sprawom przemysłu i elektryfikacji” 1: 1919, nr 2 (czerwiec), s. 17, 23.

ufundowania sztandaru dla 20 Pułku Piechoty Ziemi Krakowskiej – posiedzenia komitetu odbywały się między innymi „w prywatnym lokalu inż. Króla”, czyli zapewne w dębnickiej willi^[62]. Wielki kryzys gospodarczy lat 1929–1933 doprowadził firmę do upadku, zaciągane zobowiązania obciążały hipotekę dębnickiej nieruchomości^[63].

Piotr Król zmarł w czerwcu 1934 roku^[64], a w ramach prowadzonej sprawy spadkowej został sporządzony w lipcu 1934 roku opis nieruchomości przy ul. Powroźniczej 2^[65]:

Opis i ocena realności lwh. 122 gminy kat. Kraków-Dębny dz. XI, l. spis. 136, położonej w narożniku ul. Konopnickiej l. 15 i ul. Powroźnicza l. 2, stanowiącej własność śp. inż. Piotra Króla, a składającej się z:

1) p. gr. 378 o powierzchni 1669 m²
p. bud. 379 o powierzchni 1134 m²
razem 2803 m²

2) budynku parterowego, murowanego, częściowo podpiwniczonego,

3) garażu o ścianach ryglowych.

1) Opis p. gr. 378 i bud. 379, stanowiące jedną całość gospodarczą, w formie prostokąta przylegającego bokiem dłuższym od północnego zachodu o długości 61 m do ul. Powroźniczej l. 2 i bokiem krótszym od północnego zachodu o długości 46 m do ul. Konopnickiej l. 15, w odległości 200 m od mostu dębnickiego i 1200 m w linii powietrznej od Sukiennic. Obie ulice urządzone i uzbrojone, jednakże na regulację ul. Konopnickiej odpadnie w przyszłości około 460 m² z ogólnej powierzchni. Od strony obu ulic odgraniczona jest ta realność ogrodzeniem z siatki żelaznej w ramach z prętów żelaznych między słupkami betonowymi, na podmurówce betonowej, od góry z trzema rzędami drutu kolczastego, z bramą wjazdową i bramką wejściową z ul. Konopnickiej. Na tych parcelach postawiony jest budynek parterowy, stary, w formie wolnostojącej willi, uniemożliwiający od ul. Konopnickiej

[62] *Dwudziesty Pułk Piechoty Ziemi Krakowskiej w dniu wręczenia sztandaru 18 maja i święta pułkowego 26 maja 1924 roku*, Kraków 1924, s. 3. Był także członkiem Komitetu Sztandarowego 5 Pułku Saperów (*Jednodniówka 5 Pułku Saperów na uroczystość poświęcenia sztandaru w dniu 8 maja 1925 r. w Krakowie*, Kraków 1925, s. 6).

[63] Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych, lwh 122 Dębny; ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1325, s. 54–56; Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/17759, 17775, 17810, 19543; Sąd Okręgowy w Krakowie – Rejestr Handlowy, sygn. 29/1989/18369.

[64] ANK, Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/303, nr 1333.

[65] ANK, Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/5070 (akta sprawy spadkowej po Piotrze Królu).

a częściowo i Powroźniczej racjonalne wykorzystanie powierzchni jako parcel budowlanych.

- 2) Budynek parterowy, murowany wolno stający w ogrodzie, częściowo podpiwniczony, o powierzchni zabudowanej (26,25 m × 13,10 m) 343,10 m², wybudowany przed 40-tu laty, z częściowo urządzonym poddaszem, o wystawie północno-wschodniej i południowo-zachodniej, o skromnej fasadzie z zaprawy wapiennej, obejmuje: parter na wysokości 1,20 m pod poziom terenu, z wejściem od strony północno-zachodniej po siedmiu stopniach kamiennych przez podwójne drzwi dwuskrzydłowe, oszklone, z naświetlnią do holu, skąd przez drzwi dwuskrzydłowe są połączenia z pokojami, a przez jednoskrzydłowe z korytarzem rozdzielającym część pokoi skrzydła północno-wschodniego, skąd są wejścia do dalszych pokoi, łazienki z piecem kaflowym i gazowym, wanną, umywalnią i klozetem, klatki schodowej na strych względnie poddasze schodami dwubiegowymi drewnianymi i do piwnic względnie suteryn schodami betonowymi i do klozetu służbowego.

Pokoje w ilości siedmiu, korytarz i hol, wyposażone są w podłogi parkietowe, piece kaflowe, okna podwójne czterokwaterowe, drzwi dwuskrzydłowe, ściany częściowo tapetowane, częściowo gładko malowane, stropy płaskie, drewniane na wysokości 3,60 m. Z pokoju narożnego południowo-zachodniego jest wyjście przez drzwi podwójne dwuskrzydłowe, oszklone, z dwoma kolankowymi oknami na taras o posadzce kamionkowej i balustradzie kamiennej.

Piwnice z wejściem z klatki schodowej po schodach betonowych o korytarzu i 6-ciu ubikacjach, o wysokości wewn. 2,45 m, z których dwie przerobiono na kuchnię i pralnię, jedną na pokój służbowy, sklepienie na dźwigarach, reszta ubikacji o sklepieniu beczkowym.

Korytarz, mający połączenie przez ścianę wschodnią z podwórzem przez dobudówkę i drzwi jednoskrzydłowe, oszklone, po dziesięciu stopniach betonowych, kuchnia, pralnia i spiżarnia, o posadzce cementowej, w kuchni o ścianach do wysokości 1,50 m wykładanych kafelkami, piecu kaflowym, z nagrzewnicą do bojlera, w pralni piecu ceglanym z kotłem.

Na strychu urządzono przy obu ścianach szczytowych trzy pokoje, połączone ze sobą korytarzem, wyposażone w piece kaflowe, w dwóch pokojach parkiety, w trzecim podłoga mięka, drzwi jednoskrzydłowe, okna czterokwaterowe normalne i dwukwaterowe małe podwójne, stropy drewniane, w jednym pokoju poziomy, w dwu spadziste, załamane, ze względu na konstrukcję dachową. Polepa na reszcie strychu ceglana, więźba dachowa dwuspadowa, kryta dachówką paloną, rynny wiszące i spustowe z blachy cynkowej.

Instalacje: wodociągowa, kanalizacyjna, elektryczna i gazowa.

- 3) Garaż, o wymiarach 4,10 m × 6,20 m = 25,42 m² i wysokości przy okapie 2,90 m, zbudowany ze ścian ryglowych na podmurówce bez stropu, skanalizowany, o instalacji wodociągowej i elektrycznej, o podłodze betonowej, bramie wjazdowej dwuskrzydłowej, dwóch oknach pojedynczych, kryty papą”.

Wartość nieruchomości ustalono na kwotę 103 883 zł 75 gr i był to jedyny pozostały majątek Piotra Króla, niewystarczający na pokrycie zobowiązań opiewających na kwotę 311 792 zł 90 gr. W maju 1935 roku nieruchomość przy ul. Powroźniczej 2/ul. Konopnickiej 15 stała się własnością wdowy Marii z Kulikowskich 1v Król 2v Stublowej (córki zrzekły się spadku po ojcu)^[66].

Już po śmierci Piotra Króla jego córka Anna wyszła za mąż za Mieczysława Brauna, syna właścicieli sąsiedniej posesji przy ul. Powroźniczej 6/ul. Barskiej 8 (Willa Sylwan) – Włodzimierza i Heleny Braunów^[67]. Co najmniej od 1924 roku w Willi Sylwan mieściła się siedziba firmy „Kamieniołomy bazaltu-anderytu Wł. Braun, inż. H. Kowarzyka spadkobierca i Spka” (firma Włodzimierza Brauna i Henryka Kowarzyka działała od 1909 roku)^[68]. Od 1929 roku w reklamach zmieniono nazwę przedsiębiorstwa – „Łomy bazaltu Niedźwiedzia Góra w Tenczynku Braun Wł. inż. Kowarzyk H.K.”^[69]. Włodzimierz Braun zmarł w sierpniu 1934 roku – syn Kazimierz Braun jako inżynier przejął udziały w kamieniołomach, nieruchomość przy

[66] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/9708; Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/5070 (akta sprawy spadkowej po Piotrze Królu); Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej Oddział w Krakowie, sygn. 29/312/33238.

[67] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/106 (akta sprawy spadkowej po Włodzimierzu Braunie); Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/1277, s. 69; „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa” 1919, nr 7, s. 113; *Księga adresowa miasta Krakowa i województwa krakowskiego 1932*, s. 94, 196.

[68] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/106, k. 10v, 20, 21; *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów według stanu z dnia 31 grudnia 1924*, s. 26, 30; *Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926*, s. 7*** (Kamieniołomy Bazaltu, Anderytu Władysł. Brauna – błędnie rozwinięto skrót Wł. oznaczający Włodzimierza); Jan Bryliński, *Księga pamiątkowa I. Ogólno-polskiej Wystawy Drogowej we Lwowie urządzonej w dniach 5 do 15 września 1926*, Lwów 1927, s. 35, 46.

[69] *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskiem według stanu z dnia 1 stycznia 1929*, s. 41, 211, 212; *Urzędowy spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej i Katowickiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów oraz Sieci Zagłębia Dąbrowskiego Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej i Abonentów miast niem. Bytomia, Gliwic i Zabrze według stanu z dnia 1 stycznia 1930*, s. 14; J. Brunelik, *Adresarz-informator oraz przewodnik po Krakowie*, R. I, 1933, s. 124; „Gazeta Powiatowa Powiatu Świętochłowickiego” 1930, nr 9 (1 marca), s. 58; *Spis abonentów sieci telefonicznej państwowej w Krakowie (dodatek do ogólnego „Spisu abonentów telefonicznych w Polsce” na rok 1934*, s. 90, 111.

ul. Powroźniczej 6 oraz majątek Piekary odziedziczyli w 1935 roku wdowa Helena oraz synowie: Mieczysław, Kazimierz i Włodzimierz^[70].

Maria 1v Król 2v Stublowa, nie mogąc sprzedać willi, której hipoteka był obciążona wierzytelnościami, wynajmowała budynek – co najmniej od wiosny 1936 roku pod adresem ul. Konopnickiej 15 funkcjonowało biuro firmy „Kamieniołomy Bazaltu Niedźwiedzia Góra” zarządzanej przez Kazimierza Brauna^[71].

W lipcu 1938 roku w księdze wieczystej jako właściciele nieruchomości przy ul. Powroźniczej 2 wpisano Kazimierza Brauna (1/2) i Barbarę Braun (1/2)^[72]. Niestety postanowienie Sądu Grodzkiego w Krakowie z 31 maja 1938 roku będące podstawą wpisu w księdze wieczystej nie zachowało się^[73], jednak sygnatura sądowa sprawy wskazuje na postępowanie egzekucyjne, związane z wierzytelnościami. W okresie okupacji niemieckiej siedzibę firmy „Kamieniołomy Bazaltu Niedźwiedzia Góra” działającej pod zarządem niemieckim^[74] przeniesiono najpierw na ul. Mikołajską 2^[75], potem na ul. Kościuszki 18^[76], gdzie biuro funkcjonowało do 1946 roku^[77]. Od marca 1945 roku firma była pod zarządem państwowym^[78], w 1946 roku została upaństwowiona i w 1949 roku przejęta przez władze państwowe^[79].

[70] ANK, Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/106; „Gazeta Urzędowa Zarządu Miejskiego w Stoł. Król. Mieście Krakowie” 1938, nr 3, s. 50; „Inż. H. Kowarzyk i inż. Wł. Braun spadkobiercy: inż. Hugo Kowarzyk, inż. Kazimierz Braun i S-ka Łomy Bazaltu, „Niedźwiedzia Góra” („Wirtschafts-Bericht” nr 9/11, Berichtsmonate Sept./Nov./ 1939, s. 15).

[71] *Oficjalny program Dni Krakowa z informatorem 10–24.VI.1936* (BJ, rkps 7298/2, s. 62); „Nasz Wyraz. Miesięcznik literacko-artystyczny młodych” 1938, nr 7–8, s. 8; *Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczt i Telegrafów w Krakowie na 1937 r.*, s. 63; *Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczt i Telegrafów w Krakowie na 1938 r.*, s. 72; *Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczt i Telegrafów w Krakowie na 1939 r.*, s. 79, 106, 159.

[72] Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych, lwh 122 Dębni.

[73] Dokumentu L. 3858 z 1938 r., odnotowanego w księdze wieczystej, brak w zbiorze dokumentów hipotecznych Sądu Okręgowego w Krakowie oraz Sądu Grodzkiego w Krakowie (ANK, Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/1162, 1783).

[74] ANK, Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/1277, s. 3–4, 93.

[75] *Amtliches Fernsprechbuch für die Stadt Krakau Juni 1940*, s. 8.

[76] *Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement Mai 1941*, s. 48; *Handels-, Gewerbe- und Berufsverzeichnis zum Amtlichen Fernsprechbuch für das Generalgouvernement, Branchen-Telefonbuch*, Ausgabe 1942 – 1. Auflage, s. 186; *Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement 1942*, s. 41, 51, 71; *Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement Zwischenausgabe Mai 1944*, s. 3, 14.

[77] *Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczt i Telegrafów. Stan z dnia 30 czerwca 1945*, s. 20; *Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczt i Telegrafów na 1946 rok*, s. 40.

[78] ANK, Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, sygn. 29/701/11659.

[79] ANK, Wojewódzka Komisja ds. Upaństwowienia Przedsiębiorstw w Krakowie, sygn. 29/706/WKUP 11, s. 66; 29/706/WKUP 12, s. 5, 71; Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa,

We wrześniu 1939 roku nieruchomość przy ul. Powroźniczej 2 w całości została zajęta przez wojsko niemieckie^[80], stąd zapewne wspomnienia mieszkańców Dębni o „wyższym funkcjonariuszu gestapo”^[81]. Jako mienie ponemieckie w 1945 roku willa została przejęta przez Polską Partię Robotniczą^[82] – do 1948 roku mieścił się tutaj Komitet Dzielnicowy Dębni^[83]. W 1949 roku była to siedziba Komitetu Dzielnicowego Zwierzyniec-Dębni, następnie do 1951 roku Komitetu Powiatowego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej^[84].

Prawdopodobnie już od 1950 do 1952 roku w budynku funkcjonowało Przedszkole nr 76 Towarzystwa Przyjaciół Dzieci^[85], w 1952 roku odnotowano „w m. czerwcu b.r. został przez KW PZPR przekazany miastu budynek 1° piętrowy, częściowo wyposażony, z przeznaczeniem na żłódek dzielnicowy. Wobec faktu przejścia budynku przez Prez. MRN należałoby żłódek ten objąć planem na 1953 rok przydzielając odpowiednie kredyty”^[86]. Tymczasem już w grudniu 1951 roku powstał kosztorys oraz opis techniczny prac budowlanych związanych z adaptacją budynku na żłódek dziecięcy (przebudowę wykonaną dla Wydziału Zdrowia Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie zatwierdzono dopiero w 1958 roku)^[87]. Żłódek Dzielnicowy Miejski nr 5 funkcjonował w latach 1954–1955^[88], potem Żłódek Dzielnicowy

sygn. 29/701/11666; Zarządzenie Przewodniczącego Wojewódzkiej Komisji do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw w Krakowie z dnia 19 października 1946 r. („Krakowski Dziennik Wojewódzki” 1946, nr 21 (1 listopada), poz. 109, wykaz – poz. 34, s. 340); Orzeczenie nr 58 Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 listopada 1948 r. o przejściu przedsiębiorstw na własność Państwa („Monitor Polski” 1948, Nr A-86, poz. 975, s. 13).

[80] ANK, Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/1277, s. 54.

[81] J. Zinkow, *Krakowskie przedmieścia. Obywatelka Dębni – Beata z Matejków*, „Echo Krakowa” 1996, nr 46 (5 marca), s. 8.

[82] ANK, Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/1277, s. 93; K. Jakubowski, *Spacerownik po Dzielnicy VIII Dębni. Od Ludwinowa po Sidzinę*, Kraków 2020, s. 64.

[83] *Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów. Stan z dnia 30 czerwca 1945*, s. 27; *Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów na 1946 rok*, s. 54; *Spis abonentów sieci telefonicznych Okręgu Poczty i Telegrafów Kraków na 1947 rok*, s. 84.

[84] *Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów na rok 1949*, s. 80; *Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji (województwa: krakowskie i rzeszowskie) na 1951 rok*, s. 59; J. Lubos, *Wspomnienia ze studiów*, w: *Wspomnienia Wychowanków Akademii Górniczo-Hutniczej*, z. 2, Kraków 2016, s. 65–66.

[85] ANK, Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, sygn. 29/2779/5766; Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, sygn. 29/701/912; *Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji na województwa: krakowskie i rzeszowskie 1952*, s. 93.

[86] ANK, Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, sygn. 29/701/3976.

[87] ANK, Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, sygn. 29/701/11208; Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM, ul. Konopnickiej 15, F. 411a.

[88] *Spis telefonów Krakowskiego, Kieleckiego i Rzeszowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji na rok 1954; Spis telefonów województw krakowskiego, kieleckiego i rzeszowskiego rok 1955*.

Miejski Dzienny nr 10 w latach 1957–1959^[89], następnie Żłóbkę Dzielnicowy Tygodniowy nr 10 w latach 1960–1982^[90].

W grudniu 1975 roku Sąd Rejonowy w Krakowie (Wydział V Cywilny Nieprocesowy) zatwierdził podział spadku po Kazimierzu Braunie (zmarłym 1 października 1959 roku w Montrealu) – spadek, czyli 1/2 nieruchomości przy ul. Powroźniczej 2 zabudowanej domem (druga część była własnością Barbary Braun) oraz 1/3 nieruchomości przy ul. Powroźniczej 6 zabudowanej kamienicą czynszową („pozostały majątek został upaństwowiony i zajęty przez władze państwowe”) odziedziczyli w równych częściach wdowa Barbara Braun oraz syn Włodzimierz Braun i córka Beata Braun Curti, jednak urzędowe rozstrzygnięcia związane z kwestiami podatkowymi zakończyły się dopiero w 1983 roku^[91].

Po zakończeniu działalności żłobka budynek niszczał niezagospodarowany, w maju 1988 roku został zakupiony przez Urząd Dzielnicowy Kraków-Podgórze z przeznaczeniem na siedzibę Dzielnicowej Biblioteki Publicznej Kraków-Podgórze, rozpoczął się długotrwały remont i przebudowa budynku^[92]. Podgórska biblioteka podlegała nadzorowi merytorycznemu Miejskiej Biblioteki Publicznej (od 1993 roku Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej), w sprawozdaniach z jej działalności umieszczano więc informacje o remoncie budynku przy ul. Powroźniczej, przeciągającym się do 1994 roku ze względu na trudną sytuację ekonomiczną miasta Krakowa oraz równoczesny remont nowej siedziby przy ul. Rajskiej^[93]. W 1995 roku Biblioteka Publiczna Dzielnicu Podgórze funkcjonowała już w nowej siedzibie przy ul. Powroźniczej^[94], od maja 2005 roku Podgórska Biblioteka Publiczna, od stycznia 2017 roku Biblioteka Kraków.

[89] *Spis telefonów województwa krakowskiego i kieleckiego rok 1957; Spis telefonów województwa krakowskiego rok 1958; Spis telefonów województwa krakowskiego rok 1959.*

[90] *Spis telefonów województwa krakowskiego wg stanu abonentów na 31.III.1960 r. Rok 1960; Spis telefonów miasta Krakowa wg stanu abonentów na 15.V.1961 r. Rok 1961; Spis telefonów województwa krakowskiego 1962/63, s. 91; Spis telefonów województwa krakowskiego 1971/72; Dodatek do spisu telefonów województwa miejskiego Krakowskiego 1981 (dotyczy spisu telefonów wydane na lata 1977/78), s. 23; J. Zinkow, *Krakowskie przedmieścia*, dz. cyt., s. 8; K. Jakubowski, *Spacerownik*, dz. cyt., s. 64.*

[91] ANK, Urząd Dzielnicowy Kraków-Śródmieście, sygn. 29/2300/2872.

[92] ANK, Urząd Dzielnicowy Kraków-Podgórze w Krakowie, sygn. 29/2515/2067, s. 57, 175; 29/2515/3152, s. 5, 91.

[93] J. Zając, *Działalność MBP i bibliotek publicznych w Krakowie w województwie w 1988 roku*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1989, nr 1/157, s. 13–14; J. Zając, *Analiza działalności bibliotek publicznych Krakowa i województwa w 1992 r.*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1993, nr 1/173, s. 5; J. Zając, *Działalność bibliotek publicznych w Krakowie i województwie w 1993 r.*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1994, nr 1/177, s. 4; J. Zając, *Działalność bibliotek publicznych w Krakowie i województwie w roku 1994*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1995, nr 1/181, s. 9.

[94] *Spis telefonów województwa krakowskiego 1995*, s. 30.

STRESZCZENIE

KAMILA FOLLPRECHT

Zagadkowa willa w krakowskich Dębnikach

Autorka na podstawie źródeł archiwalnych opisuje historię budowy (ustalając datę jej wzniesienia na rok 1897), przekształceń i własności niegdyś podmiejskiej willi małżeństwa Beaty z Matejków i Wincentego Kirchmayera, obecnie siedziby Biblioteki Głównej Biblioteki Kraków (ul. Powroźnicza 2 w Dzielnicy VII Dębniiki).

SŁOWA KLUCZOWE

Kraków, willa w Dębnikach, ul. Powroźnicza 2, Kirchmayerowie, Beata Matejkówna, Biblioteka Kraków

SUMMARY

KAMILA FOLLPRECHT

The puzzle of the villa in the Dębniki district of Krakow

Based on the archives, the author describes a history of erection (dated back to 1897), reconstruction and ownership of the current seat of the Biblioteka Kraków's Principal Library — originally a suburban villa of the married couple of Beata née Matejko and Wincenty Kirchmayer — located on 2 Powroźnicza Street in the Krakow's 7th District Dębniki.

KEYWORDS

Krakow, villa in Dębniki, 2 Powroźnicza Street, the Kirchmayers, Beata née Matejko, Biblioteka Krakow

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE**Archiwum Narodowe w Krakowie**

Akta notariusza Karola Rudolphięgo w Krakowie, sygn. 29/893/27, 30.

Akta notariusza Waclawa Adamskiego w Podgórzu, sygn. 29/907/30, 31.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Floriana w Krakowie, Kapelania Helców, sygn. 29/326/202.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Józefa w Podgórzu, sygn. 29/1470/105.

Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Mikołaja i szpitala św. Łazarza w Krakowie, sygn. 29/329/352.

- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Szczepana w Krakowie, sygn. 29/331/48, 54.
Archiwum planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie, sygn. 29/1410/ABM, ul. Konopnickiej 15, F. 411a; 29/1410/ABM SRB 312.
C.K. Sąd Powiatowy Cywilny w Krakowie, sygn. 29/443/2491.
Gmina Dębniaki, sygn. 29/66/15, 23.
Księgi gruntowe miasta Krakowa i dóbr tabularnych z obszaru Sądu Okręgowego w Krakowie, sygn. 29/465/863, 1022, 1162, 1323-1325, 1783, 1885, 1892, 1893.
Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, sygn. 29/2779/5766.
Kursa Wyższe dla kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie, sygn. 29/486/1.
Mikrofilmy akt metrykalnych parafii w Pleszowie, księga chrztów 1864–1873.
Prezydium Rady Narodowej Miasta Krakowa, sygn. 29/701/912, 3976, 11208, 11659, 11666.
Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej Oddział w Krakowie, sygn. 29/312/33238.
Sąd Grodzki w Krakowie, sygn. 29/446/1277, 5070.
Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. 29/442/106, 9708, 17759, 17775, 17810, 18284, 18369, 19543, 20778, 20999.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1870, sygn. 29/86/6.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1880, sygn. 29/87/6.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1890, sygn. 29/88/8.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1900, sygn. 29/89/24.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1910, sygn. 29/90/7, 20.
Spis ludności miasta Krakowa z r. 1921, sygn. 29/91/16.
Urząd Dzielnicy Kraków-Podgórze w Krakowie, sygn. 29/2515/2067, 3152.
Urząd Dzielnicy Kraków-Śródmieście, sygn. 29/2300/2872.
Urząd Zdrowia w Krakowie, sygn. 29/83/88, 180, 303.
Wojewódzka Komisja ds. Upaństwowienia Przedsiębiorstw w Krakowie, sygn. 29/706/WKUP 11, 12.

Biblioteka Jagiellońska

rkps 7298/2.

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych
lwh 122 Dębniaki.

CZASOPISMA

- „Czas” nr 227, 4.10.1892; nr 38, 17.02.1926.
„Ilustrowany Kurier Codzienny”, nr 199, 22.07.1925.
„Nasz wyraz. Miesięcznik literacko-artystyczny młodych” 1938, nr 7–8.
„Przegląd Elektrotechniczny. Miesięcznik poświęcony wiedzy elektrotechnicznej, sprawom przemysłu i elektryfikacji”, rok I, nr 2, czerwiec 1919.
„Przegląd Elektrotechniczny. Organ Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich”, rok X, z. 17, wrzesień 1928.
„Szczutek. Tygodnik satyryczno-polityczny”, numer sportowy, nr 24, 9.06.1921.
„Wirtschafts-Bericht” 1939, nr 9/11, Berichtsmonate Sept./Nov./.

DRUKI

- Amtliches Fernsprechbuch für die Stadt Krakau Juni 1940.*
Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement Mai 1941.
Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement 1942.

- Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement Zwischenausgabe Mai 1944.*
- J. Brunelik, *Adresarz-informator oraz przewodnik po Krakowie*, R. I, 1933.
- Dodatek do spisu telefonów województwa miejskiego Krakowskiego 1981 (dotyczy spisu telefonów wydanego na lata 1977/78).*
- Dwudziesty Pułk Piechoty Ziemi Krakowskiej w dniu wręczenia sztandaru 18 maja i święta pułkowego 26 maja 1924 roku*, Kraków 1924.
- „Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa”, 1912, nr 8; 1919, nr 1, 4, 5, 7; 1921, nr 8.
- „Dziennik Rozporządzeń Stoł. Król. Miasta Krakowa”, 1926, nr 11.
- „Gazeta Powiatowa Powiatu Świętochłowickiego” nr 9, 1.03.1930.
- „Gazeta Urzędowa Zarządu Miejskiego w Stoł. Król. Mieście Krakowie”, 1938, nr 3.
- Handels-, Gewerbe- und Berufsverzeichnis zum Amtlichen Fernsprechbuch für das Generalgouvernement, Branchen-Telefonbuch, Ausgabe 1942 – 1. Auflage.*
- Jednodniówka 5 Pułku Saperów na uroczystość poświęcenia sztandaru w dniu 8 maja 1925 r. w Krakowie*, Kraków 1925.
- Kalendarz Krakowski Józefa Czecha na rok 1912, na rok 1917.*
- Krakowska księga adresowa. Wielki Kraków 1908*, Rocznik IV, red. J. Knapik.
- „Krakowski Dziennik Wojewódzki”, nr 21, 1 listopada 1946.
- Księga adresowa miasta Krakowa i województwa krakowskiego 1932.*
- Księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. Miasta Podgórze*, Rocznik I, Rok 1905.
- „Monitor Polski” 1948, nr A-86, poz. 975.
- Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa 1926.*
- Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów według stanu z dnia 31 grudnia 1924.
- Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskim według stanu z dnia 1 stycznia 1929.
- Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów wraz z siecią P.A.S.T. w Zagłębiu Dąbrowskim, według stanu z dnia 31 grudnia 1929.
- Spis abonentów sieci telefonicznej państwowej w Krakowie (dodatek do ogólnego „Spisu abonentów telefonicznych w Polsce” na rok 1934).
- Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów w Krakowie na 1937 r.
- Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów w Krakowie na 1938 r.
- Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów w Krakowie na 1939 r.
- Spis abonentów sieci telefonicznych Okręgu Poczty i Telegrafów Kraków na 1947 rok.
- Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów. Stan z dnia 30 czerwca 1945.
- Spis abonentów telefonicznych Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów na 1946 rok.
- Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telegrafów na rok 1949.
- Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji (województwa: krakowskie i rzeszowskie) na 1951 rok.*
- Spis telefonów Krakowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji na województwa: krakowskie i rzeszowskie 1952.*
- Spis telefonów Krakowskiego, Kieleckiego i Rzeszowskiego Okręgu Poczty i Telekomunikacji na rok 1954.*
- Spis telefonów miasta Krakowa wg stanu abonentów na 15.V.1961 r. Rok 1961.*
- Spis telefonów województw krakowskiego, kieleckiego i rzeszowskiego rok 1955.*
- Spis telefonów województwa krakowskiego i kieleckiego rok 1957.*
- Spis telefonów województwa krakowskiego rok 1958.*

- Spis telefonów województwa krakowskiego rok 1959.*
Spis telefonów województwa krakowskiego wg stanu abonentów na 31.III.1960 r. Rok 1960.
Spis telefonów województwa krakowskiego 1962/63.
Spis telefonów województwa krakowskiego 1971/72.
Spis telefonów województwa krakowskiego 1995.
Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa, stoł. król. miasta Lwowa i król. woln. miasta Podgórze, Rocznik V, Rok 1909.
Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. miasta Podgórze, Rocznik VI, Rok 1910.
Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. miasta Podgórze, Rocznik VII, Rok 1912.
Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta wielkiego Krakowa i król. woln. miasta Podgórze, Rocznik IX, Rok 1914.
Stefana Mikulskiego wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa, Rocznik X, Rok 1925.
Teatr Miejski im. Jul. Słowackiego w Krakowie pod dyr. Teofila Trzczińskiego Sezon 1930–31.
 Urzędowy spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej i Katowickiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów oraz Sieci Zagłębia Dąbrowskiego Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej i Abonentów miast niem. Bytomia, Gliwic i Zabrze według stanu z dnia 1 stycznia 1930.
 W. Weber, *Adresy miasta Bydgoszczy na rok 1922, Bydgoszcz 1923; na rok 1923, na rok 1925, na rok 1926.*
 W. Weber, *Książka adresowa miasta Bydgoszczy 1928, Bydgoszcz 1928.*

OPRACOWANIA

- Bryliński J., *Księga pamiątkowa I. Ogólno-polskiej Wystawy Drogowej we Lwowie urządzonej w dniach 5 do 15 września 1926, Nakładem Zarządu Wystawy Drogowej, Lwów 1927.*
 Grochowska A., *Literacki przewodnik po Nowej Hucie, Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida, Kraków 2019.*
 Heksel B., *Gmina Dębniki w dobie autonomii galicyjskiej 1867–1910, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2016, z. 34, s. 57–72.*
 Jakubowski K., *Spacerownik po Dzielnicy VIII Dębniki. Od Ludwinowa po Sidzinę, Centrum Młodzieży im. dr. H. Jordana, Kraków 2020.*
 Kardas K., *Kirchmayerowie, wpływowa rodzina krakowska, „Rocznik Krakowski” 87: 2021, s. 135–145.*
 Klimas M., Lesiak-Przybył B., Sokół A., *Wielki Kraków. Rozszerzenie granic miasta w latach 1910–1915. Wybrane materiały ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie, Archiwum Państwowe w Krakowie, Kraków 2010.*
 Komornicki Ł., *Willa pod Minerwą. Historia domu rodziny Komornickich na krakowskich Dębnikach, Biblioteka Tradycji nr 76, Collegium Columbinum, Kraków 2015.*
 Kołodziejowa B., *Ceramika krakowska I poł. XX w., „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 14: 1991, s. 121–158.*
 Kołodziejowa B., *Fabryka fajansów J. Niedźwiecki i Ska w Dębnikach pod Krakowem (1900–1910), „Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku” 4: 1973, s. 5–46.*
 Kostuch B., *Kilka faktów z historii fabryki fajansów na Dębnikach w Krakowie, „Spotkania z zabytkami. Miesięcznik popularnonaukowy” 2011, nr 1–2, s. 28–32.*
 Kostuch B., *Krakowskie fabryki kafla w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2011, z. 29, s. 229–240.*

- Lesiak-Przybył B., Warzecha A., *Materiały związane z osobą Jana Matejki przechowywane w Archiwum Narodowym w Krakowie. Przewodnik*, Archiwum Narodowe w Krakowie, Kraków 2021.
- Lubos J., *Wspomnienia ze studiów*, w: *Wspomnienia Wychowanków Akademii Górniczo-Hutniczej*, z. 2, Stowarzyszenie Wychowanków Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, Kraków 2016, s. 47–71.
- Nowak J.T., *Wokół Rynku Dębnickiego*, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków 2016.
- Poczet sołtysów, wójtów i burmistrzów miast, jurydyk, wsi i gmin przyłączonych do Krakowa do 1915 roku*, red. B. Kasprzyk, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2013, s. 798–801.
- Szypowska M., *Jan Matejko wszystkim znany*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1977.
- Weiss Z., Łomnicka K., *Konstanty Laszczka*, Wydawnictwo Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, Kraków 2017.
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce. Kraków*, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Warszawa 2007.
- Zajac J., *Działalność MBP i bibliotek publicznych w Krakowie w województwie w 1988 roku*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1989, nr 1/157, s. 3–34.
- Zajac J., *Analiza działalności bibliotek publicznych Krakowa i województwa w 1992 r.*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1993, nr 1/173, s. 3–24.
- Zajac J., *Działalność bibliotek publicznych w Krakowie i województwie w 1993 r.*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1994, nr 1/177, s. 3–21.
- Zajac J., *Działalność bibliotek publicznych w Krakowie i województwie w roku 1994*, „Biuletyn Informacyjno-Instrukcyjny Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie” 1995, nr 1/181, s. 3–30.
- Zapolska G., *Utwory dramatyczne*, t. IV, *Moralność Pani Dulskiej. Tragikomedie kółtuńska w 3-ach aktach*, Oddział Warszawski Instytutu Literackiego „LEKTOR”, Sp. z ogr. odp., Warszawa 1923.
- Zinkow J., *Krakowskie przedmieścia. Obywatelka Dębnik – Beata z Matejków*, „Echo Krakowa” nr 46, 5.03.1996.

WYDAWNICTWA ELEKTRONICZNE

- Lenzowska K., *Artysta rodzinny*, „Głos – Tygodnik Nowohucki”, 4.06.2015, http://www.glos-tn.krakow.pl/print.php?type=N&item_id=1337 (dostęp: 14.08.2023).
- Łomnicka K., *Ceramika z krakowskich Dębnik*, Portal Sztuki Piękne, 2021, <https://sztukipiekne.pl/ceramika-z-krakowskich-debnik/> (dostęp: 27.02.2023).